

EL TRAÇ DE L' ABSÈNCIA

ALBA MORENO ROVIRA

2024 - 2025

5 ROSELLES,
LA TEVA FLOR PREFERIDA

© Dels textos, les obres i el disseny: Alba Moreno Rovira.

© De les imatges: els autors mencionats.

Alba Moreno Rovira

NIUB: 20542196

E-mail: albamr2002@gmail.com

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Treball de Fi de Grau

Curs acadèmic 2024 - 2025

Facultat de Belles Arts, Universitat de Barcelona

C/Pau Gargallo 4,

080228 Barcelona

EL TRAÇ DE L' ABSÈNCIA

Camí de resiliència i memòria pictòrica
després de la mort per suïcidi

Alba Moreno Rovira

Treball Final de Grau

Tutoritzat pel professor Mariano Espinosa González de San Pedro

Universitat de Belles Arts UB

Departament d'Arts,

Especialitat en pintura

Al meu pare, per ser el meu referent i refugi.

A les meves germanes, el meu màxim orgull.

A la meva parella, la calma.

I a la meva mare, per ser l'eternitat i haver-ho sigut tot. T'estimo, sempre t'estimaré.

Agraeixo al meu tutor, Mariano Espinosa, per la seva guia.

A les meves amigues i a la meva família, la meva força.

A DSAS i als/les supervivents, per ser esperança.

I gràcies a tothom que em llegeix...

RESUM

El traç de l'absència neix del silenci, buscant ser escoltat i entès. Aquest projecte comparteix una mirada conscient sobre la força de l'estima com a base de resistència i memòria en situacions de pèrdua per suïcidi. No pretén donar la solució definitiva —no la sé—, però sí remarcar la importància del suport en el dol i les prevencions que es poden prendre. La mirada parteix dels supervivents, des d'una visió sincera del procés de recuperació. La pintura guia aquest camí a través d'una col·lecció de cinc obres que acompanyen el recorregut de la resiliència. La tècnica a l'oli em permet visibilitzar la meua filosofia vital a través de l'anatomia humana i la simbologia floral. En aquest projecte, he intentat construir una filosofia pictòrica que uneix la intensitat emocional amb una mirada reflexiva i empàtica.

PARAULES CLAU

Dol per suïcidi, memòria, figuració pictòrica, rosella i sanació.

ABSTRACT

The Trace of Absence is born from silence, seeking to be heard and understood. This project offers a conscious perspective on the power of love as a foundation for resilience and remembrance in situations of loss by suicide. It does not aim to provide a definitive solution — I do not have one — but rather to emphasize the importance of support during grief and the preventative measures that can be taken. The perspective is rooted in the survivors, offering a sincere view of the recovery process. Painting guides this journey through a collection of five works that accompany the path of resilience. The oil painting technique allows me to express my life philosophy through human anatomy and floral symbolism. In this project, I have sought to build a pictorial philosophy that combines emotional intensity with a reflective and empathetic gaze.

KEYWORDS

Suicide grief, memory, pictorial figuration, poppy, healing.

Í N D E X

1. Introducció	14
2. Antecedents i la meva filosofia	15–21
3. Objectius	22
4. Metodologia	23
5. Marc conceptual	24–27
5.1. El suïcidi	24
5.2. Estadístiques	25
5.3. Història	26
5.4. Tabús	26
5.5. Factors de risc i factors protectors	27
6. Desenvolupament del projecte: Gènesi d'esperança: la pintura que cuida les plantes	28
6.1. Preproducció	29–31
6.2. Producció	32–34
7. Obres	35–47
8. Conclusions	48–49
9. Referents	50–59
Gustav Klimt	51
Egon Schiele	52
Antoni Gaudí	53
Roberto Ferri	54
William Turner	55
Svetlana Tiourina	56
Mikhaïl Zablodski	57
Sara Alastuey	58
10. Bibliografia	60–61
11. Relació d'imatges.....	62–63
12. Annexos	64–67
Annex 1. Prevenició i com detectar-ho	64–65
Annex 2. Associacions	66
Annex 3. Ajudes telefòniques	67

1. INTRODUCCIÓ

Fa poc més d'un any sento un buit al pit que ha marcat la meua manera de viure. Al llarg del temps, considero que són les experiències les que transformen la filosofia vital i condicionen la recerca de l'estabilitat. Des de la pèrdua com a eix inicial, s'acorden diverses fases i ramificacions que mostraré en el transcurs d'aquest projecte. En pocs instants, una vida pot canviar radicalment, i es presenten dues trajectòries: naufragar en la negació del dolor o remar a una terra de calma i comprensió. La manera que tinc de comprendre la vida, m'ha convidat a alçar el cap i avançar, afrontant emocions com la culpa, la vergonya, la incomprensió, la impotència i la negació. Aquests impulsos emocionals són inevitables en els supervivents després d'una mort per suïcidi, redacto aquest projecte des de l'experiència. L'estudi que us presento busca trencar el silenci entorn d'aquest problema de dimensió global i ho faig des de l'empatia i el respecte, oferint una col·lecció d'obres com a eina de suport i reflexió.

La meua filosofia pictòrica camina de la mà de l'experiència emocional que ha alterat la serenitat vital, expressant tot aquest dolor en sinceres pintures. L'art és la meua companya de vida, sap escoltar i ajudar quan és necessari. És cert que la finalitat d'aquestes peces pictòriques, tractades en aquesta memòria de grau, és oferir suport; però no em reprimiré en dir que, gràcies a les pinzellades sorgides de la meua paleta de records, he pogut comprendre i sanar parts de mi que estaven trencades.

M'he perdut en molts moments, però aquesta confusió m'ha conduït a crear aquesta col·lecció de cinc peces a l'oli en gran format, que narren visualment la concepció cronològica del procés de dol fins a la superació de l'ànima. Ofereixo simbolismes específics a través de les flors, que s'expliquen més endavant, amb l'objectiu de plasmar una cronologia transparent de la resiliència, sovint difícil de verbalitzar. Amb el temps, l'experiència em permet parlar i l'art em regala la llibertat d'expressar-ho.

Considero que aquest projecte és important tant per la seva aportació artística com per la seva conscienciació social. És dona veu a la pèrdua per suïcidi, un problema que sovint queda en silenci i incomprensió. L'art, com a mitjà d'expressió, m'ha permès transformar una experiència personal en una proposta que convida a la reflexió col·lectiva. No es tracta només de mostrar el dolor, sinó de donar-li una forma que pugui ser visibilitzada i, d'alguna manera preventiva. Aquest treball busca obrir una petita escletxa dins d'un tema complex, compartint un espai de sensibilització on l'espectador pugui observar, sentir i, sobretot, entendre la dimensió humana que s'amaga darrere de cada pèrdua.

“Mi Amapola” —la flor preferida d'algú que sempre estarà amb mi— un homenatge íntim i sincer.

2. ANTECEDENTS

Considero que la vida està formada per diverses etapes. A mesura que una persona creix, es nodreix dels errors i dels aprenentatges que l'adapten a noves maneres de ser. Se'm fa impossible desvincular la meva interioritat emocional de la disciplina pictòrica. La meva pintura ha transitat per cicles vitals canviants, i això permet que la passió artística evolucioni a partir de l'experiència viscuda. En el passat, treballava amb tècniques, materials i formats diferents dels que utilitzo actualment. Des de petita, vaig començar amb el carbonet per comprendre les ombres i l'aquarel·la per explorar el color de manera lliure. Tot i haver-me interessat pel món abstracte i els paisatges, sempre m'he decantat més pel retrat i l'anatomia humana. A partir d'aquest punt, vaig començar a especialitzar-me en la pintura acrílica, estudiant la teoria del color i la combinació d'aquests, creant obres més experimentals amb un propòsit d'aprenentatge més que d'exposició. Quan vaig assimilar aquests coneixements, vaig passar a la pintura a l'oli, i des d'aleshores m'hi he mantingut. Em sembla una tècnica fascinant, de la qual m'he enamorat completament. Valoro molt la manera com els colors responen a les intencions de l'artista i els resultats que es poden aconseguir.

Emocionalment, he experimentat una gran transformació al llarg dels anys, però sempre he portat amb mi el respecte, l'afecte, l'empatia i la sensibilitat, valors que considero essencials i que espero que continuïn guiant les meves obres.

Treballo des de la meva pròpia experiència i vivències, mostrant-me de manera honesta i transparent en cada pinzellada que comparteixo amb el món.

Tot i que aquests valors personals són un reflex del meu pensament a través de l'art, crec que és fonamental continuar evolucionant com a artista per aconseguir resultats més profunds i enriquidors. Algunes de les peces que m'han ajudat a descobrir el meu estil més còmode són l'homenatge que vaig dedicar a les meves germanes l'any 2023, amb la sèrie de quadres *Elles* (Paula i Sandra, 2023), així com *Equilibri* (2021) i *Genís* (2024).

Figura 1. Alba Moreno Rovira
Equilibri
Acrílic sobre llenç
40 x 30 cm
2020

La referència a les obres anteriors crea un vincle profund amb l'evolució del meu Treball Final de Grau. La primera peça que vaig fer, *Equilibri* (2021), va ser el meu primer pas cap a l'art abstracte, on vaig tenir l'oportunitat d'explorar les emocions que surten de la confrontació entre els oposats. Algunes de les meves creacions juguen amb aquesta dualitat mitjançant el contrast de colors, ressaltant la forma per diferenciar-la del fons i donant significat a ambdós elements.

Els retrats de les meves germanes (2023) van ser les primeres obres que vaig pintar a l'oli, com a mostra d'agraïment i admiració cap a elles. Amb aquest treball vaig començar un viatge d'aprenentatge en la representació de la figura humana i en la precisió del retrat, que entenc com una expressió de l'ànima. Després de diversos esbossos previs, vaig començar a perfeccionar la meva tècnica.

Una altra obra que té un significat especial per a mi és el retrat de *Genís* (2024). Va ser especialment important capturar la imatge d'una persona estimada —la meva parella— en un moment de dol profund on em trobava bloquejada artísticament. Pintar aquells que estimo, aquells que em fan sentir segura, em va permetre reprendre el pinzell sense por.

Els fons de les meves pintures, sovint intencionadament poc detallats o irrealistes, reflecteixen aquella realitat distorsionada i desconeguda que em rodejava; només la figura central, la persona, era clara i nítida per a mi. A partir d'aquest procés —ple d'errors, aprenentatges i descobertes— he pogut donar vida a la col·lecció d'obres sobre el dol que presento en aquest dossier.

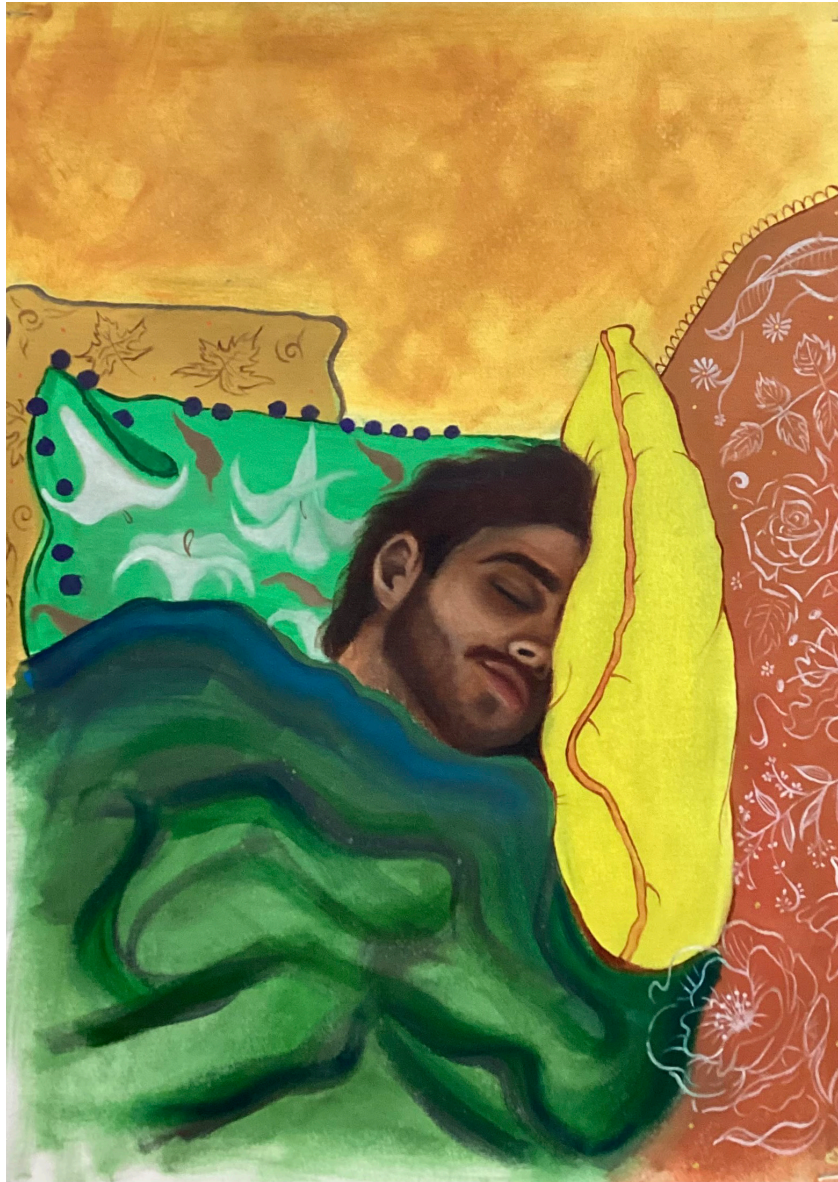

Figura 2. Alba Moreno Rovira
Genís
Oli sobre llenç
90 x 70 cm
2024

Figura 3. Alba Moreno Rovira
Elles (Paula)
Oli sobre llenç
80 x 80 cm
2023

Figura 4. Alba Moreno Rovira
Elles (Sandra)
Oli sobre llenç
80 x 80 cm
2023

Figura 5. Alba Moreno Rovira, *Raíces de pétalos*, Il·lustració digital, 2024.

Per altra banda, m'agradaria fer una menció al llibre que vaig realitzar l'any 2024-2025, *Raíces de pétalos*. Aquest volum és una obra d'escrits i il·lustracions que vaig crear per a la meua família per expressar el meu agraïment cap a ells. En moments difícils, el meu nucli familiar ha estat la llum enmig del caos, i mostrar-los el meu amor a través de l'art crec que és la manera més sincera amb què puc expressar-ho. Redactar i dibuixar tot aquest projecte em va fer adonar que volia continuar personificant la gent que estimo en les flors que crec que els defineixen.

En el cas del meu TFG, la rosella és la flor predominant per motius que especificaré més endavant en el projecte. Però identificar un ésser estimat amb una flor crec que ho fa únic, pel fet que cadascuna necessita la seva cura, la seva llum, la seva foscor, una temperatura, aigua i carinyo. Cada flor és un món i cada persona és un univers.

Figura 6. Alba Moreno Rovira, *Raíces de pétalos*, fotografia, 2024.

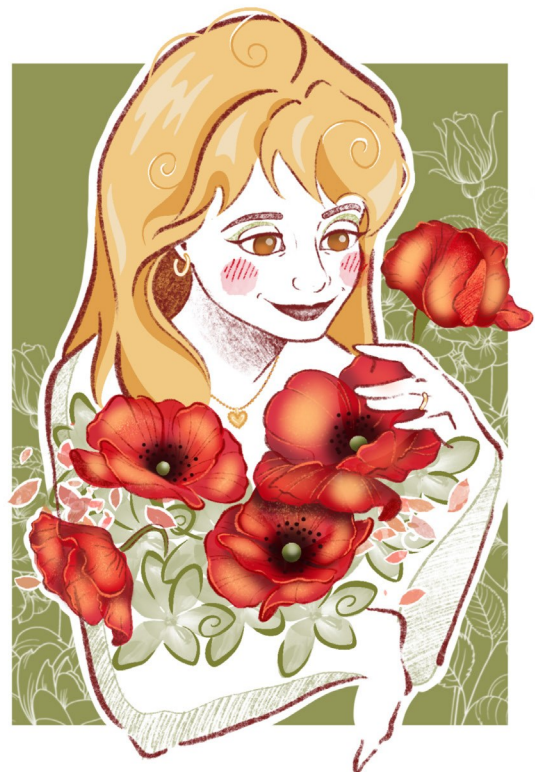

Figura 7. Alba Moreno Rovira, *Raíces de pétalos*, Il·lustració digital, 2024.

Figura 8. Alba Moreno Rovira, *Raíces de pétalos*, Il·lustració digital, 2024.

3. OBJECTIUS

L'objectiu principal d'aquest projecte és donar visibilitat a una realitat que ens afecta en silenci: el suïcidi i les conseqüències emocionals que provoca en les persones supervivents. A través d'aquest estudi, buscaré crear una proposta artística que pugui generar una reflexió empàtica i sensibilitzar sobre aquesta problemàtica, obrint així un debat social al voltant dels tabús que envolten la salut mental. Per desenvolupar aquest objectiu, faré una recerca prèvia per contextualitzar el problema des d'un punt de vista psicològic i sanitari amb dades estadístiques i experiències emocionals reals.

En l'àmbit artístic, exploraré noves tècniques pictòriques que fins ara no havia treballat, per exemple, el gran format en l'ús de l'oli sobre llenç, per tal de potenciar l'impacte visual. Experimentaré amb materials com el pa d'or, plata i coure, petites llums en la foscor. El projecte es dividirà en diferents etapes pictòriques expressades a través de l'anatomia humana i simbolismes florals.

Aquesta proposta artística també implicarà un procés personal de superació, on convertir una experiència íntima en una proposta artística i socialment útil esdevé una manera de contribuir, a partir de la mateixa vivència, a oferir ajut a altres persones que puguin estar passant per situacions semblants.

4. METODOLOGIA

El tema que volia abordar, no ha estat clar des d'un principi, però després d'estudiar i buscar informació he decidit crear un conjunt d'obres amb una finalitat sanadora com a homenatge a la meva rosella.

Prèviament a focalitzar-me en el món pictòric, he cercat informació en enfront del suïcidi i les bases per proposar una estructura més sòlida que no parteix únicament de l'experiència.

Un cop tenia aquesta recerca interioritzada i estructurada, vaig començar a enfocar-me a crear un conjunt d'obres que abordessin cada un dels temes tractats en el marc teòric.

Els esbossos previs els he creat principalment amb aquarel·la, llapis, collage a través de Procreate i suport fotogràfic. He adjuntat alguns exemples més endavant.

Els materials amb què he treballat són principalment pintures a l'oli. Els tipus de suport han estat llenç de tela amb les mides Figura 80 i Paisatge 50.

He fet proves visuals en sales d'exposicions com l'aula Miró per verificar que les meves pintures s'adaptessin correctament a la llum i l'entorn.

Els referents m'han servit per nodrir-me d'un ventall de possibilitats i tècniques que he adoptat per alguns dels resultats que proposo.

Figura 9. Alba Moreno Rovira. *El Record*, Oli sobre llenç, 2025

5. MARC CONCEPTUAL

5.1. EL SUÏCIDI

El suïcidi és l'acte voluntari de posar fi a la pròpia vida. És una acció extrema que pot respondre a un patiment profund, i que pot estar influenciada per diversos factors: emocionals, psicològics, socials o físics. No sempre hi ha un únic motiu clar. Moltes vegades és el resultat acumulat de situacions que porten una persona a sentir que és l'única sortida.

Definició de l'OMS:

Segons l'Organització Mundial de la Salut (OMS), el suïcidi és “un acte deliberat per part d'una persona que sap o espera que donarà com a resultat la seva pròpia mort”. L'OMS considera el suïcidi com un important problema de salut pública i subratlla la necessitat de prevenció i intervenció a diferents nivells, per exemple sanitari, educatiu i comunitari.

Clínica:

Des d'una perspectiva clínica, el suïcidi es defineix com una conducta internacional i autoinfligida amb resultat de mort, que es produeix com a expressió extrema d'un patiment psicològic o psiquiàtric.

S'entén com una manifestació d'una alteració en la salut mental, on el desig de morir pot sorgir a conseqüència d'una percepció distorsionada de la realitat.

El suïcidi habitualment s'associa amb trastorns mentals. La més comú, per exemple, és la depressió, també trastorns d'ansietat, trastorn bipolar, l'esquizofrènia, o l'abús de substàncies.

També sol relacionar-se amb situacions de dolor crònic, malalties terminals o experiències traumàtiques. Els senyals d'alerta poden incloure canvis considerables en estats d'ànim, aïllament social, comentaris relacionats amb la mort o la inutilitat, i alteracions de l'alimentació.

(Senyals d'alerta verbals i no verbals redactades més endavant).

Social:

Des d'aquest punt de vista, el suïcidi és un fenomen complex que reflecteix la interacció entre la persona i el seu entorn. S'entén com una resposta de desesperació davant situacions de vulnerabilitat social, manca de suport, o aïllament.

En l'àmbit social, el suïcidi pot estar influenciat per factors com l'exclusió social, la discriminació, l'assetjament (bullying), la pobresa, la manca de suport familiar o comunitari, o situacions de violència.

També poden influir els rols de gènere, la identitat sexual, la pressió acadèmica o laboral i les crisis econòmiques.

Personal:

El meu cor encara bateja, sé que estic viva. Em costa entendre com una consciència és capaç de prendre una decisió tan radical per últim cop, clausurant una història. El final de futurs records. Puc empatitzar, però em fa mal intentar comprendre un per què, tot i assimilar la causa de mort.

Veig el suïcidi com un acte de desesperació, de sotilesa, d'acomiadament sense dir adéu. Ho veig com una escapatòria que s'emporta no únicament la persona que pateix, sinó també, tothom que volia continuar caminant amb qui ja no està aquí.

5.2. ESTADÍSTIQUES

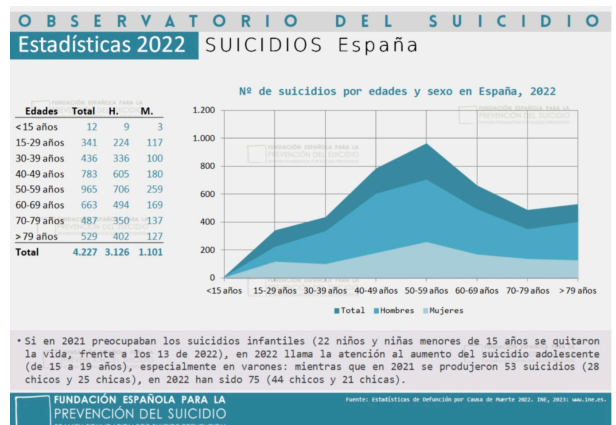
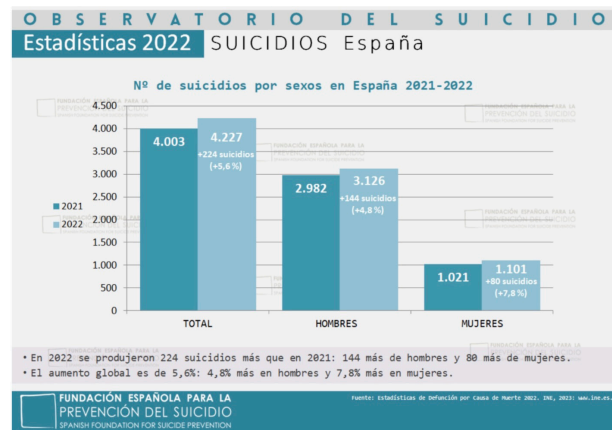
Segons les xifres més recents de l'Institut Nacional d'Estadística (INE), el suïcidi és la primera causa de mort no natural a Espanya. Per exemple, l'any 2022 es van arribar a registrar 4.097 morts per suïcidi, i això suposa una aproximació d'11 persones al dia. Aquest número supera les morts per accidents de trànsits, homicidis i violència de gènere, totes juntes alhora.

Des de l'any 2021 a 2022, ha augmentat un 5,6% la mort per suïcidi. En 2022 es van produir 224 més morts que l'any anterior. 114 homes i 80 dones (tot i que les dones ho intenten més).

Hi ha més de 800.000 morts per suïcidi a l'any. Una mort cada 40 segons, i per cada mort, 20 persones ho hauràn intentat.

Amb aquestes xifres podem veure que urgentment s'ha de trencar el silenci, i facilitar l'accés a la salut mental, i parlar, per aconseguir una societat més empàtica i preparada per prevenir la mort per suïcidi.

Figura 10, 11 i 12. Alba Moreno Rovira. Estadístiques de l'Institut Nacional d'Estadística (INE) en Espanya i universal. 2022.

5.3. HISTÒRIA

Al llarg de la història, el suïcidi ha canviat molt de significat, sobretot depenent la cultura. Si ens endinsem en l'Antiga Roma o Japó feudal, per exemple, es podia veure com un acte d'honor en depèn quines circumstàncies. En canvi, en la religió cristiana i occidentals ha estat considerada com a un pecat, un delictes i una vergonya per la família.

En període d'edat mitjana, el suïcidi era perseguit i condemnat. Els cossos del difunt no podien ser enterrats en Terra Santa, i l'església s'apropava dels béns dels difunts com una confiscació. Aquesta creença ha perdurat d'aquesta manera tan estricta fins al segle XIX.

Amb l'arribada de la psicologia i la psiquiatria, ja es va començar a veure com un símptoma de patiment mental, no com una acció a la qual li fes falta ser condemnada. Encara que hi ha més comprensió, continua és un Tabú avui dia. Les persones que ho pateixen no saben com compartir-ho, com tractar-ho o com demanar ajuda.

Encara és llarg el camí que s'ha de seguir fins a construir un espai global de suport i prevenció on la vida sigui viscuda gratament fins al final.

5.4. TABÚS

Actualment, el suïcidi encara està silenciada en moltes societats, ple de tabús. Aquesta invisibilitat social provoca silencis que empoderen la culpa i debiliten les persones amb intencions suïcida per carència d'informació. Les famílies i les persones properes viuen en la falsa cara de veritat per diverses pors que necessiten ser parlades des de la sinceritat. Alguns dels tabús més freqüents són els següents:

- Pensar que parlar del suïcidi és una manera de “provocar-lo” o incitar-lo.
- Considerar-ho un acte egoista, covard o dèbil.
- Associar-ho únicament a la bogeria
- Negar-ho. Sobretot dintre de la família per vergonya a què pensarà la gent, i en conseqüència... mentir.
- Invisibilitzar-ho en l'educació, l'àmbit laboral o institucional.
- “Els intents de suïcidi són una manera exagerada de cridar l'atenció”, “És covard o valent...”, “Les persones que avisen no ho fan”, “Si es volen suïcidar no diuen res...”

Des de la visió antropològica, les reaccions socials enfront del suïcidi poden variar depenent la religió, la cultura o la classe social. Com ja he comentat en l'últim punt abans de “Tabús”, la història ha callat i castigat el suïcidi, fent que la gent calli, i no parli durant anys. Història de desinformació, de mentides on el suïcidi ha estat condemnat moralment durant segles. Això ens afecta en l'actualitat, deixant una forta empremta en la manera de com se'n parla, o més ben dit... de com no es parla.

Aquest silenci arrossega amb si que la gent no sàpiga com demanar ajuda, que no sàpiga quan i a vegades, que no sàpiga ni el perquè.

Ajuda, hem d'ajudar. Per trencar amb els tabús cal oferir una mirada humana empàtica i informada, on el suïcidi sigui un senyal de patiment amb salvació i no com un acte moralment jutjable.

5.5. FACTORS DE RISC I FACTORS PROTECTORS

Factors de risc són aquelles situacions i elements que augmenten la probabilitat d'intent de suïcidi. No són causes directa, però són condicions que poden afectar la vulnerabilitat de l'individu. Alguns dels factors més comuns són:

- Presència de trastorns mentals com la depressió, ansietat, trastorn bipolar o esquizofrènia.
- Abús de substàncies com alcohol o drogues.
- Antecedents familiars per suïcidi.
- Històrics intents previs.
- Aïllament social, manca de suport afectiu o pèrdua d'una persona estimada.
- Situacions de violència, assetjament o abús sexual.
- Malalties físiques cròniques o terminals.
- Desocupació i precarietat econòmica.
- Experiències traumàtiques o dols no resolts.
- Dificultat d'expressar emocions i demanar ajuda.

Els Factors protectors, a diferència dels anteriors, poden reduir el risc suïcida i actuar com una xarxa de contenció emocional, psicològica i social.

- Relacions afectives sòlides i suport familiar i d'amistat.
- Accés a serveis de salut mental de qualitat.
- Eines personals per gestionar emocions i conflictes.
- Sentiment de pertinença.
- Creences personals i motivacions
- Educació emocional i gestió del patiment.

Programes de prevenció de suïcidi i promocionar la salut mental a les escoles, feines i altres mitjans.

Conèixer aquests punts ens ajuden a poder detectar situacions de risc i alhora treballar per reforçar els elements que poden protegir i oferir esperança.

Figura 13. Alba Moreno Rovira. *Supervivents*, Oli sobre llenç, 2025

6. DESENVOLUPAMENT DEL PROJECTE:

Gènesi d'esperança, la pintura que cuida les plantes.

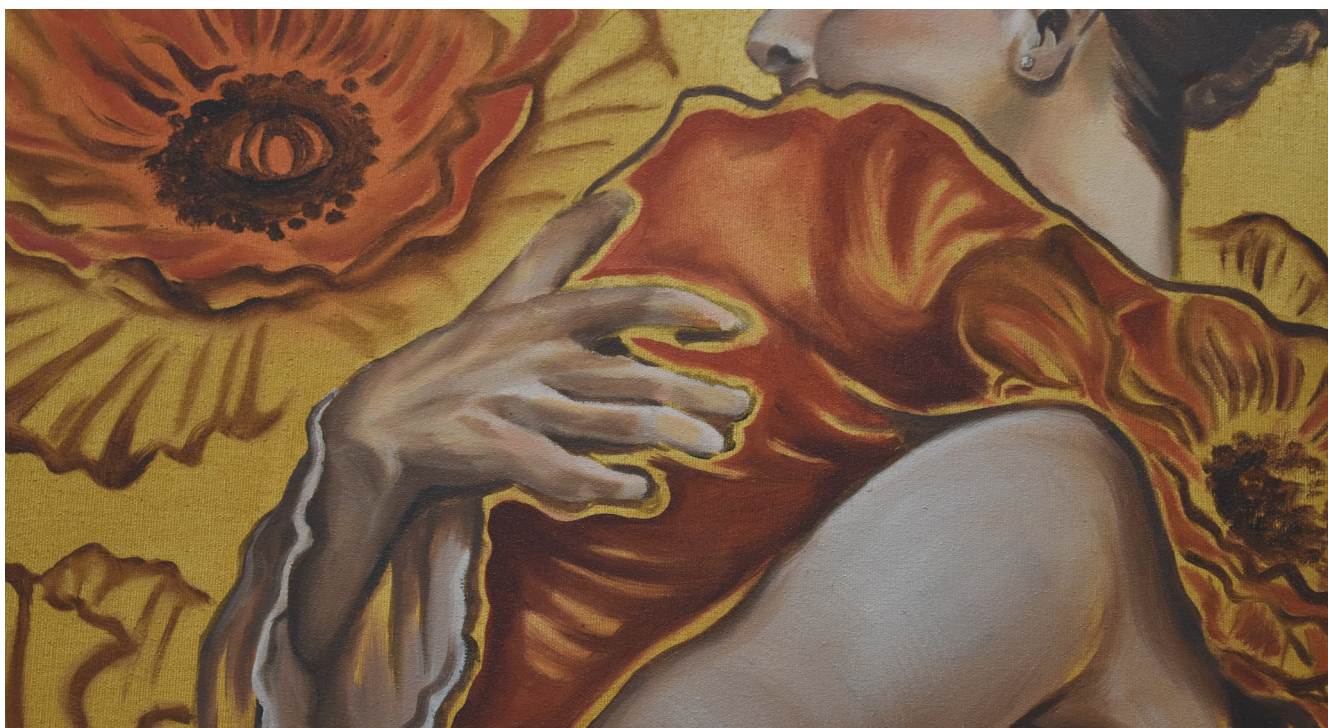

Figura 14. Alba Moreno Rovira. *Cuida't*, Oli sobre llenç, 2025

El tema que volia abordar, no ha estat clar des d'un principi, però després d'estudiar i buscar informació he decidit crear un conjunt d'obres amb una finalitat sanadora com a homenatge a la meva "amapola".

"AMAPOLAS": conegudes com a roselles al català, es troben en camps i vores de camins, sobretot en la primavera. La més comuna és la *Papaver rhoeas*, amb flors vermelles i delicades.

Simbolitzen la pau, el record i la fragilitat de la vida. En molts llocs com el Regne Unit, es fan servir per recordar els soldats caiguts en la guerra. També representa la llibertat i la bellesa efímera, ja que les seves flors duren poc, però deixen un gran impacte.

Els esbossos previs els he creat principalment amb aquarel·la, llapis, collage a través de Procreate i suport fotogràfic. Amb això aspirava a conèixer diverses formes i elements que poguessin donar una composició enriquidora als resultats finals.

6.1. PREPRODUCCIÓ

Com ja he mencionat anteriorment, al recorregut no ha estat fàcil: he canviat el tema del meu TFG diverses vegades, no per falta de compromís, sinó per la càrrega emocional que implica tractar un tema tan delicat i proper.

En aquesta fase de preproducció, he començat treballant l'estudi del color que volia que adoptessin les meves obres, en funció del moment emocional que representen. He plantejat una cronologia cromàtica que evoluciona des de tonalitats fosques i apagades cap a colors més clars i vius, creant així un crescendo de lluminositat al llarg del conjunt. L'obra central, però, parteix d'una base de colors freds i compactes, ja que simbolitza un punt d'inflexió dins del relat visual.

Per desenvolupar aquesta línia expressiva, he experimentat amb l'aquarel·la, aprofitant la seva capacitat per dissoldre's en l'aigua i generar textures interessants, així com possibles fons atmosfèrics.

Figura 15. Alba Moreno Rovira. fotografia procés, 2025

Pel que fa al cos com a element protagonista, he comptat amb la col·laboració de persones properes que han fet de model. A partir d'aquestes sessions, he elaborat dibuixos i he creat un recull fotogràfic, editat i retocat digitalment, per explorar diferents opcions compositives i narratives. Tot i que el simbolisme el tenia clar des del principi, poder desenvolupar un llibre propi sobre les flors i la família m'ha permès aprofundir en el rerefons emocional del projecte i entendre millor com aplicar aquests significats a la meua obra.

Algunes de les peces que he creat durant aquest procés no formen part del TFG final, però han estat essencials per al meu aprenentatge. M'han ajudat tant a explorar diferents camins visuals com a definir opcions i criteris que m'han guiat en la selecció i execució de les obres definitives.

Figura 16. Alba Moreno Rovira. *Supervivents*, Oli sobre llenç, 2025

Figura 17. Alba Moreno Rovira. Collage fotogràfic, 2025

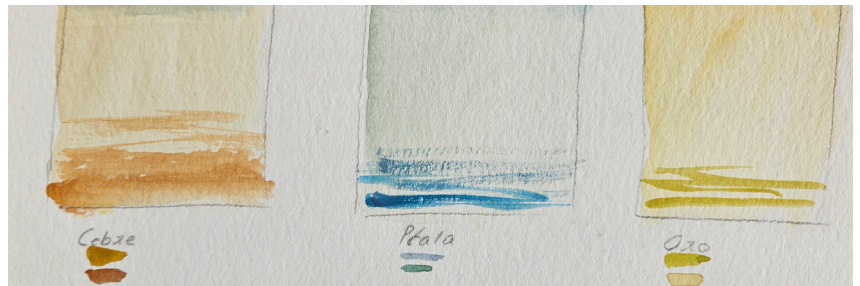
Figura 18. Alba Moreno Rovira. Suport fotogràfic estudi cos, 2025

Figura 19. Alba Moreno Rovira. Cuidate Dance World Cup, 2025

Figura 20, 21, 22, 23, 24, 25. Alba Moreno . Conjunt d'esbossos a oli, llapis, aquarel·la, pa d'or, 2025

6.2. PRODUCCIÓ

La producció d'aquesta col·lecció pictòrica s'ha dut a terme principalment al Taller de Pintura de l'edifici PARXÍS (Annex-2) de la Facultat de Belles Arts. Aquest espai m'ha permès treballar amb comoditat, amplitud i llibertat, facilitant tant la concentració com la possibilitat d'experimentar amb gran format i diferents tècniques.

Els materials emprats han estat principalment pintures a l'oli de les marques Van Gogh, Titan i Rembrandt, aplicades sobre llenços de tela. Per a les tres obres centrals he utilitzat la mida Figura 80, mentre que per a les dues laterals he optat per la mida Paisatge 50, donant com a resultat un total de cinc peces que conformen la col·lecció. Mai havia treballat amb aquest tipus de format, i considero que ofereix moltes més opcions que en un llenç més petit. D'alguna manera, sento que m'endinso més en el món de la pintura.

He utilitzat un conjunt de pinzells suaus específics per a l'oli en diversos formats i mides, que m'han permès controlar millor el traç, el detall i la fusió cromàtica. Cada obra conté un mínim de cinc capes de pintura, aplicades inicialment amb major densitat i, progressivament, amb transparències i veladures més subtils per crear profunditat i lluminositat.

Figura 26. Alba Moreno Rovira. Fotografia pintures, 2025

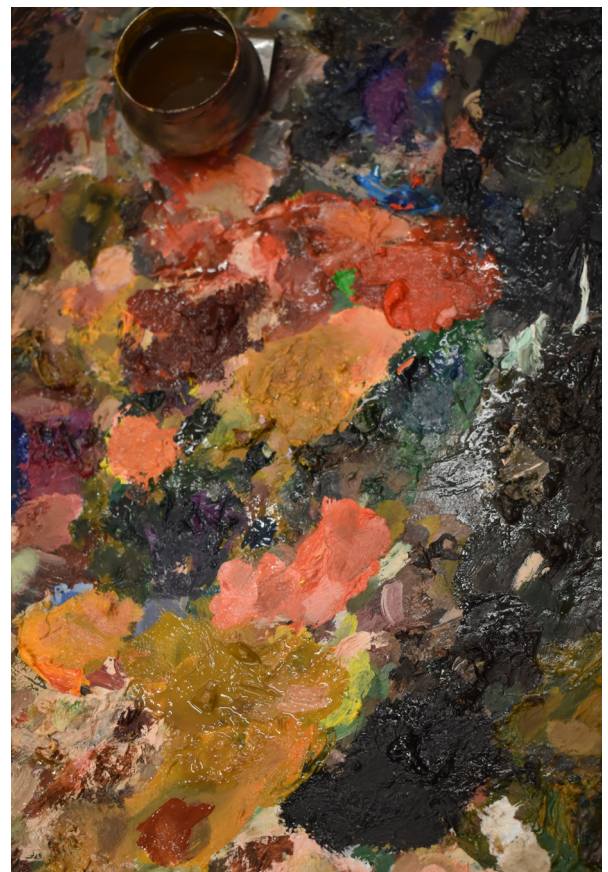

Figura 27. Alba Moreno Rovira. Paleta d'olis, 2025

Una de les decisions tècniques més significatives ha estat la incorporació de pa de bronze, pa de plata i pa d'or en determinades obres. Aquest recurs no només aporta una riquesa visual i material, sinó que reforça simbòlicament el missatge de cada peça: el bronze com a esperança en la foscor, la plata com a fragilitat lluminosa, i l'or com a culminació de la superació.

Pel que fa a l'ús del color, aquest ha seguit una cronologia emocional: des de tonalitats fosques i apagades en les primeres obres fins a una paleta més càlida, clara i viva en les darreres. Tanmateix, la tonalitat marró ha estat un fil conductor present al llarg de tota la col·lecció, aportant cohesió i simbolitzant l'arrelament i la terra. Aquesta elecció cromàtica ha estat directament influenciada per l'estat emocional que cada peça representa, així com pels referents artístics que han inspirat el projecte.

En algunes zones específiques, com les mans o les figures centrals, he aplicat tècniques de difuminació per crear un efecte de suavitat, contrastant amb altres zones més nítides i definides. Aquest joc de contrastos entre la llum, el color i la textura ha estat un dels objectius formals del projecte, per transmetre la complexitat i la intensitat de les emocions representades.

Amb relació al temps de producció, cada obra ha tingut un ritme diferent. De manera general, estimo una mitjana d'un més per peça, tot i que l'Obra 1 i l'Obra 5 es van completar en un termini aproximat de dues setmanes cadascuna. Aquestes variacions han estat condicionades tant per la complexitat formal com per l'estat emocional que acompanyava cada moment del procés.

Figura 28. Alba Moreno Rovira. Fotografia pa de coure, plata i or, 2025

Figura 29. Alba Moreno Rovira. *Supervivents*, Oli sobre llenç, 2025

Figura 30. Alba Moreno Rovira. Taller de pintura, 2025

Figura 31. Alba Moreno Rovira. Sala Miró I , Belles Arts, 2025

7. O B R E S

Cada obra, aborda cronològicament un tema dels que es presenten en el marc teòric: La pèrdua, dol, supervivents, superació i el record. Les pintures que ofereixo mostren cada un d'aquests conceptes. En el decurs d'aquest apartat, analitzaré les obres en la seva totalitat escènica, exposant-ne tant el concepte teòric de cadascuna com la seva estètica, tècnica i simbolisme.

Figura 32. Alba Moreno Rovira. Sala Miró II , Belles Arts, 2025

O B R A 1 “ L a p è r d u a ”

La pèrdua és una experiència inevitable. Tothom al llarg de la vida, perd alguna cosa o algú, una persona, un projecte, la salut, una etapa, una mascota... La pèrdua implica trencar amb un vincle que tenia valor i significat per nosaltres.

Des de la psicologia, la pèrdua és un esdeveniment que genera un procés emocional de reajustament. En conseqüència, sentim dolor, tristesa, ira i fins i tot, crisis d'identitat, dependent de la intensitat del vincle perdut i el context de com es produeix.

Trobem diversos tipus de pèrdua: tangible, intangible, anticipada i inesperada. En aquest projecte em focalitzaré en la pèrdua inesperada.

Aquesta pèrdua inesperada apareix de manera sobtada, com és el suïcidi. Sovint pot tenir un impacte emocional més intens perquè la persona no s'ha preparat o mentalitzat. El suïcidi té característiques pròpies. Destaca per generar preguntes sense resposta i pot anar acompanyat de notoris sentiments com la culpa o la incomprensió. També provoca el dol socialment invisible i silenciats.

Aquesta primera obra pictòrica marca l'inici del viatge emocional que proposa la col·lecció. Representa la foscor interior i l'estat d'incomprensió que sovint acompanya els primers moments del dol. És una peça on predomina una atmosfera opaca i continguda, amb una paleta de colors apagats i terrosos, que evocuen el pes de la pèrdua i la manca d'esperança. La rosella, element simbòlic central de tot el projecte, es presenta aquí com un reflex de la tristesa de l'ànima, la fragilitat de la vida i la bellesa que perdura fins i tot enmig del dolor.

Un element destacat d'aquesta obra és l'ús del pa de bronze, aplicat de forma trencada i fragmentada a la part dreta del llenç. Aquesta elecció no és casual: simbolitza com el camí cap a la llum i la superació encara és lluny, inaccessible i desigual. La presència del bronze, tot i ser metàl·lica i brillant, no domina la composició, sinó que apareix com una promesa distant, un recordatori que malgrat la foscor, encara hi pot haver rastres de llum.

Aquesta obra no busca una lectura directa, sinó més aviat generar una emoció, una sensació que remogui l'espectador, que l'empenyi a connectar amb les seves pròpies experiències de pèrdua o dolor. És el punt de partida d'una narrativa visual on el dolor es transforma, capa a capa, en una forma de resistència i memòria.

Figura 33. Alba Moreno Rovira
La pèrdua
Oli sobre llenç
116 x 89 cm
2025

O B R A 2 “ E s q u e r d e s ”

El dol és una reacció natural que tots i totes experimentem quan ens enfrontem a una pèrdua significativa, com la mort d'un ésser estimat, una separació o qualsevol canvi important a la vida. Aquest procés emocional ens ajuda a adaptar-nos a la nova realitat que sorgeix després d'aquest esdeveniment.

Encara que cada persona viu el dol de manera única, hi ha algunes etapes que sovint es reconeixen. La primera és la negació, on ens costa acceptar la pèrdua. Després, pot aparèixer la ira, que es manifesta amb sentiments de ràbia o injustícia. També pot haver-hi una etapa de negociació, amb pensaments com “què hauria passat si...”. La tristesa és una fase de dolor profund, enyorança i plor. Finalment, l'acceptació implica començar a conviure amb la pèrdua i mirar cap al futur. Aquestes etapes no sempre es presenten en un ordre fix i poden aparèixer en moments i intensitats diferents per a cada persona. Al final, és un concepte genèric, i cada persona és un món, no implica que estigui estipulat d'aquesta manera, però és una aproximació.

El dol afecta diversos aspectes de la vida: a escala emocional, podem sentir tristesa, culpa o ansietat; físicament, podem experimentar cansament, insomni o tensió muscular; i també podem tenir dificultats cognitives, com confusió o records constants. A més, el dol pot influir en les nostres relacions socials, provocant tant aïllament com una major necessitat de suport, i pot portar a qüestionar el sentit de la vida o la nostra espiritualitat. És important estar atents quan el dol es manté intens durant un període prolongat o interfereix significativament en la vida diària, ja que això podria indicar un dol complicat que necessita ajuda professional per poder superar-se de manera saludable. Quan acompanyem algú que està passant pel dol, la millor actitud és escoltar amb empatia i sense jutjar, respectant el seu ritme i evitant pressions perquè “es recuperi ràpidament”. Cal evitar frases simplistes com “el temps ho cura tot” i oferir la nostra presència i suport de manera pràctica. També és fonamental animar a buscar ajuda especialitzada quan sigui necessari.

Pel que fa al dol per suïcidi, aquest és sovint més complicat i difícil que el dol normal. Això passa perquè el suïcidi provoca sentiments molt intensos i contradictoris, com culpa, ràbia i incomprensió, vergonya i silenci, por del judici social i negació i necessitat de justificació.

Les persones que estan en dol per suïcidi sovint es pregunten constantment per què ha passat, senten responsabilitat o creuen que no van poder fer prou per ajudar o salvar-lo/la.

A més, el dol per suïcidi pot venir acompanyat d'una sensació de xoc o incredulitat, i pot provocar un aïllament més gran, complicant així la recuperació. Aquest tipus de dol sovint requereix un suport emocional i professional més especialitzat per poder afrontar aquestes dificultats. Aquesta segona obra és una representació simbòlica i visceral del que ha significat el dol. Volia mostrar com una persona pot arribar a sentir-se trencada, convertida en un cos inert on ja no creix vida sinó emocions profundament humanes com la culpa, la ràbia o la incertesa. Aquestes emocions, en lloc de destruir, alimenten la figura de la persona que ja no hi és, convertida en record persistent i intangible.

L'obra s'articula al voltant d'una figura central malmesa, parcialment dissolta en el fons, en un espai que no és real, però que tampoc és oníric: és un espai d'absència. El fons difuminat, que remet a la pintura atmosfèrica de William Turner, reforça la sensació de desorientació emocional i pèrdua de referents.

Les flors blanques entre teles caigudes actuen com a detalls simbòlics que evocuen els rituals de comiat. No són només decoració, sinó testimonis del moment en què es diu adeu. Les roselles, que apareixen al llarg de tota la col·lecció com a símbol central, aquí representen directament la persona que ha mort. Alhora, una xifra específica integrada dins la composició fa referència al nombre de persones del nucli familiar que han quedat soles, emfatitzant la dimensió col·lectiva de la pèrdua.

El pa de bronze, aplicat amb una textura trencada i irregular, està situat a la part dreta del llenç. Aquest material, que reflecteix la llum, però no enlluerna, simbolitza l'esperança latent, encara molt llunyana, però present. És una metàfora visual de la llum que pot aparèixer fins i tot dins la foscor més densa.

Pel que fa a la paleta cromàtica, hi predominen marrons i tons apagats, inspirats en l'estètica pictòrica de Mihail Zablodski, mentre que el tractament del cos humà ha estat influenciat per l'obra de Roberto Ferri, especialment pel seu ús del clarobscur i el detall anatòmic.

Durant la fase de producció, vaig realitzar diversos esbossos a llapis, aquarel·la i collage digital (Procreate), amb l'objectiu de trobar la composició que millor transmetés aquest estat emocional límit. Aquests esbossos van ser clau per assajar la posició del cos, la distribució simbòlica dels elements i l'ús de la llum. (pon també las fotos de los bocetos)

Amb aquesta peça inauguro la col·lecció, no només des del punt de vista formal, sinó també emocional i narratiu. Tot i que és la segona pintura del camí, "Esquerdes" és la primera obra final que vaig pintar. És l'inici d'un crit silenciós en una història pictòrica que transita pel dol per arribar, eventualment, a la superació. En el moment que jo pugui recordar, sense patir, la persona que ja no és aquí amb mi, serà quan hauré arribat al final del camí; al final del meu dol.

Figura 34. Alba Moreno Rovira
Esquerdas
Oli sobre llenç
146 x 114 cm
2025

O B R A 3 “ S u p e r v i v e n t s ”

Supervivents: persones que han perdut un ésser estimat a causa del suïcidi.

Sobreviure a la mort d'una persona estimada per suïcidi és un procés profundament dolorós i traumàtic. S'anomena així en un sentit metafòric perquè sobreviuen a l'impacte emocional d'una pèrdua que va acompanyada principalment de culpa, estigma i preguntes sense resposta. Perquè han de viure un dol complicat, que pot ser més intens que altres tipus de mort. I també fan front a una experiència que transforma la seva vida, i han de reconstruir un nou món emocional.

Aquest nom s'ha consolidat des dels anys noranta, en part gràcies a moviments de suport al dol per suïcidi i a l'activisme per la salut mental, que han volgut donar visibilitat i legitimitat a aquest tipus de dol.

S'anomenen supervivents no perquè hagin “estat en perill físic”, sinó perquè sobreviuen a una experiència traumàtica emocionalment, amb tot el que això implica.

La dificultat de parlar

Com ja he mencionat en anteriors punts, però que igualment vull remarcar, molts dels supervivents no parlen del que senten per por de ser jutjat o no comprès. Pensar que no és tan greu i que altres ho passen pitjor. Dificultat de reviure l'experiència. Això pot provocar solitud extrema, desconexió emocional, vergonya i culpa. En molts casos, hi ha famílies on després d'una mort per suïcidi i en succeeixin dues. El no ser escoltat el missatge que es rep és que “no tens dret a queixar-te” i reforça la filosofia de callar i aguantar. Parlar és un factor protector que millora la regulació emocional, redueix símptomes d'ansietat i depressió i pot ser literalment un salvavides.

Un bon llibre sobre aquest tema és “Contra el silenci” de Alberto Gómez. Un viaje por las etapas del duelo después del suicidio.

Aquesta composició artística, amb clares reminiscències de l'art de Gustav Klimt, ofereix visibilitzar els supervivents. Visualment, trobem una juxtaposició de cossos, un conjunt d'individus apropats i donant-se suport mútuament.

Cada figura mostra un sentiment o estat del dol: la tristesa, la incomprensió, la culpa, la vergonya i el suport intern (amics i familiars). El que unifica tots aquests éssers és la tela d'empatia que els envolta. Aquest concepte central del quadre l'he pintat amb delicats colors freds, com si fossin pedres de colors que, més amunt, es fonen amb la llum del pa de plata. Aquest trencadís —inspirat en les pedres arquitectòniques de Gaudí— vol expressar fragilitat, però també resistència i cohesió.

A la dreta, observem com del cos de la culpa en neix una vegetació platejada que es transforma subtilment en una rosella, l'element simbòlic més rellevant de tot aquest projecte.

El fons de l'obra és fosc, sense espai per divagacions. Una persona que ha viscut una pèrdua per suïcidi queda per sempre marcada per l'etiqueta de supervivent. I no hi ha manera de no haver sentit, en algun moment, almenys una petita part de cadascuna d'aquestes emocions.

Figura 35. Alba Moreno Rovira
Supervivents
Oli sobre llenç
146 x 114 cm
2025

O B R A 4 “C u i d a ’ t” (C u í d a t e)

El suport i el carinyo després d'una pèrdua per suïcidi és fonamental, i es pot entendre en dues grans dimensions que es complementen: el suport intern, que ve de l'entorn més proper, i el suport extern, que implica ajuda professional o comunitària.

En primer lloc, el cercle íntim de familiars i amics és la primera xarxa a la qual una persona en dol recorre. Aquest suport és crucial perquè ofereix una presència càlida i propera en un moment d'incomprensió i fragilitat màxima. Escoltar sense pressa, mostrar disponibilitat sincera i validar el dolor que s'experimenta és el que pot marcar la diferència en la recuperació. És molt important evitar frases fetes o simplistes com “el temps ho curarà tot” o “has de ser fort i posar bona cara”, ja que aquestes poden minimitzar i invisibilitzar l'experiència real de la persona en dol. Cada individu viu la pèrdua a la seva manera i al seu propi ritme, per això és essencial respectar aquesta singularitat i no pressionar per una recuperació ràpida o estàndards externs. La comprensió i l'empatia dins d'aquest primer cercle ajuden a crear un espai segur on el dol pot manifestar-se amb tota la seva complexitat.

Per altra banda, el suport extern és igualment necessari, sobretot quan les emocions són molt intenses i difícils de gestionar, o quan apareixen ideacions suïcides. L'ajuda professional o comunitària aporta eines que permeten estructurar el trauma i alliberar la culpa, facilitant que la persona pugui comprendre i expressar els seus sentiments sense por a ser jutjada. Aquest espai segur i especialitzat és vital perquè el dol, sovint, va més enllà del que el cercle íntim pot abastar i requereix un acompanyament professional que ajudi a donar sentit i a construir un camí cap a la recuperació.

En el cas d'aquesta obra, m'he focalitzat en el suport intern, els amics/amigues i, sobretot, la família, inspirant-me directament en les meves germanes:

Totes les pintures d'aquesta col·lecció són un reflex de l'ànima travessant un procés de dol, però Cuida't és, sens dubte, la més significativa per a mi. Com deia, aquesta peça és protagonitzada per les meves germanes petites, la Sandra i la Paula, que des de ben petites han viscut apassionadament la dansa. “L'amapola” els va ensenyar a ballar, però ara ja no hi és. Tot i això, van trobar la força per continuar, i les admiro profundament. Són, sense dubte, un orgull immens a la meua vida. Van presentar la seva darrera coreografia, Cuídate, davant el jurat d'Espanya al concurs Dance World Cup Spain (DWC.S). Van aconseguir la medalla de bronze, posicionant-se com les millors del país i representant-lo en una competició internacional. Tanmateix, el que més m'emociona no és el reconeixement, sinó que van aconseguir transformar el dolor més profund en bellesa i dificultats a vèncer.

Som tres germanes que hem après que l'art ens floreix del cos quan més ho necessitem. En aquest quadre, les represento perquè elles són la meua principal raó per continuar creant. Són la imatge viva de la superació, del renaixement després de la pèrdua. Cuida't és, per això, la pintura que tanca la col·lecció de llenços de gran format Figura 80 d'aquest projecte.

A la composició, totes dues s'abracen: així acaba el ball, i així vull acabar també aquest camí. Si en les obres anteriors vaig fer servir pa de bronze i pa de plata, aquí utilitzo pa d'or, símbol de la llum després de la tempesta, del valor i de l'esperança. La paleta cromàtica és càlida, clara i vital, reflectint l'energia renovada de qui ha après a conviure amb l'absència.

Del centre de l'abraçada en sorgeixen quatre roselles, en memòria de les cinc persones que formen part d'aquesta història: una absència i quatre vides que continuen, units per l'amor i la força compartida.

Figura 36. Alba Moreno Rovira
Cuida't (Cuídate)
Oli sobre llenç
146 x 114 cm
2025

O B R A 5 “ E l R e c o r d ”

El record d'una pèrdua és un aspecte fonamental que ajuda a mantenir viu el lligam amb la persona estimada, proporcionant consol i significat en moments complicats. No només preserva els moments viscuts junts, sinó que també guarda les emocions i experiències que van definir la relació, facilitant la integració de la pèrdua dins la nostra pròpia història. D'aquesta manera, el record es transforma en un homenatge i una celebració que pot oferir pau i força per continuar endavant, tot i que també pot fer aflorar sentiments intensos i dolorosos que cal saber gestionar amb suport i comprensió. En resum, mantenir viva la memòria és un pas clau per trobar un nou equilibri emocional després del dol.

Pictòricament, per tancar aquesta col·lecció artística, es representa la rosella de l'inici viva, ocupant gairebé tot el llenç, il·luminada, perquè és important recordar amb carinyo i respecte. Pel que fa al pa d'or, a diferència del primer, està situat a l'esquerra de manera subtil, ja que abans era el punt de partida d'un viatge, però ara simbolitza el final d'una etapa. El pa d'or representa el mur sanador que deixa enrere un període de dolor.

“Només mor qui és oblidat.”

— Proverbi mexicà

Figura 37. Alba Moreno Rovira
El record
Oli sobre llenç
116 x 89 cm
2025

8. CONCLUSIONS

Aquest treball ha suposat una immersió profunda en un tema socialment silenciats: el dol per suïcidi. Aquest silenci, sovint imposat per la incomoditat, el desconeixement o la por, no només agreuja el patiment de les persones supervivents, sinó que perpetua l'estigma i la manca d'acompanyament. Davant d'aquesta realitat, amb les meves paraules, espero que puguin acompanyar qui ho requereixi. A través de la pintura, s'ha desenvolupat una proposta artística que no només reflecteix un procés íntim d'elaboració emocional, sinó que interpel·la l'espectador i el convida a una reflexió col·lectiva. Les obres no pretenen donar respostes, sinó sostenir preguntes, emocions i mirades que sovint no troben espai en el discurs públic. D'aquesta manera, desitjo oferir una mica més de consciència.

El treball ha constatat que l'art pot actuar com a canal de comunicació alternativa, especialment quan el llenguatge verbal és insuficient. La pintura, en aquest cas, ha estat un espai de resistència, de memòria i d'acompanyament simbòlic. Ha permès donar forma a un dolor invisible i transformar-lo en carinyo i empatia. El meu objectiu era sanar, expressar i comprendre mitjançant la pintura, i puc afirmar que aquest projecte m'ha permès avançar i aprendre del meu entorn i de mi mateixa.

M'he endinsat especialment en la pràctica de la pintura a l'oli, treballant en llenços de grans dimensions, fet que m'ha permès ampliar el meu llenguatge visual i experimentar amb una expressió més visceral i simbòlica.

Aquest procés no ha estat només un aprenentatge tècnic, sinó també una experiència emocional i introspectiva. La pintura, en aquest sentit, s'ha convertit en un espai de sanació i transformació, on he pogut canalitzar i donar forma al dolor, la memòria i la resiliència.

També s'ha evidenciat la importància de generar espais segurs a través de l'art on el dolor pugui ser compartit sense judici. El dol per suïcidi no és lineal, ni universal, i cal respectar la seva complexitat, individualitat i durada. Aquest treball aposta, per tant, per una mirada més humana, lenta i sensible cap a la salut mental.

Algunes de les obres han tingut ja una vida expositiva pròpia. L'obra titulada *Esquerdas* es va exposar els dies 16 i 17 de maig a la Comunitat de Creació Artística El Corralito de Terrassa com a part d'una mostra col·lectiva. També s'ha presentat una mostra parcial i una projecció de l'obra *Supervivents* a la Sala Rouge de Barcelona el dia 29 de maig. D'aquesta manera podem apreciar que la col·lecció *El traç de l'absència* té una evolució molt positiva. A més, tota la col·lecció està prevista per ser exposada de forma individual a la galeria Carles Sindreu de l'Ametlla del Vallès aquest estiu.

En definitiva, aquest projecte no només ha estat una creació artística, sinó un acte de responsabilitat, de cura i de compromís social. Un crit amb la pintura, una memòria que es nega a ser oblidada i una invitació a mirar el dolor no com a feblesa, sinó com a possibilitat de transformació col·lectiva.

Figura 38. Alba Moreno Rovira, la Comunitat de Creació
Artística El Corralito de Terrassa, 2025

9. REFERENTS

Per mi treballar amb diversos referents és com escoltar els consells muts dels/les mestres que han deixat una empremta significativa en la història de l'art. Aquests/es professionals m'han aportat prou confiança per atrevir-me a explorar i practicar noves tècniques, sovint allunyades de la meua zona de confort creativa.

He escollit aquests/es referents en concret perquè, a més d'inspirar-me en experimentar i evolucionar, em connecten profundament amb l'estil i la forma d'art que sento com a pròpia i que desitjo continuar desenvolupant. Els/Les he escollit no únicament per la seva estètica, sinó també pels temes que aborden, la manera en què ho tracten i els recursos tècnics que utilitzen per expressar aquestes emocions. Tots ells i totes elles m'han ajudat a enriquir la meua filosofia artística i crear una col·lecció d'obres que em permet comunicar tot allò que no puc expressar amb simples paraules.

Gustav Klimt

Egon Schiele

Antoni Gaudí

Roberto Ferri

William Turner

Svetlana Tiourina

Mikhaïl Zablodski

Sara Alastuey

Figura 39. Gustav Klimt
Tod und Leben (Mort i vida)
 Oli sobre llenç
 198 x 178 cm
 1911

En primer lloc, i com a principal referent he seleccionat sense cap mena de dubte a Gustav Klimt (1862 - 1918). Va ser un pintor simbolista austríac i una figura clau del modernisme vienès. És reconegut per les seves obres ornamentals, carregades de simbolisme i sensualitat, va destacar per l'ús del daurat i per representar temes com l'amor i la mort. Les seves obres exploren la dimensió emocional i psicològica de la persona. Habitualment ho mostra des d'una mirada íntima i poètica.

No només pintava figuració, sinó també el món interior. Aquest gran artista mostrava la pèrdua, la melancolia i la transcendència en moltes de les seves reconegudes obres, i emfatitzo molt amb ell perquè penetra en els temes principals que desenvolupo en la meva investigació.

Em serveix com a font per explorar el dol i el silenci emocional a través de símbols subtils. Per exemple, l'ús del daurat i la matèria com a metàfora. Klimt va estar influenciat per l'art bizantí i ressona també en l'ús que jo mateixa li dono.

Treballa d'una manera subtil, i ho admiro molt. No m'he pogut resistir en intentar entendre aquest material tan delicat i aplicar-lo en la meva col·lecció. L'or que utilitza Klimt, no només equival a un complement decoratiu, simbolitza el valor del record i la llum dins la foscor. Per mi és important mantenir aquesta lluminositat, i per això suposa en el recorregut que em proposo fer. En el meu cas, he aplicat pa de coure en les obres del dol i la pèrdua, pa de plata en els supervivents i pa d'or en la superació i el record de la persona que ja no està.

Klimt sens dubte és un dels artistes que més m'ha ajudat a comprendre com l'art pot intentar convertir el dolor en una part de bellesa, i de com parlar de la mort i el dol sense necessitat de fer-ho des de l'obvietat i la foscor exagerada. El llenguatge simbòlic al qual acudeix, la riquesa de matèria i la seva capacitat emocional són els principals elements que m'inspiren en aquesta recerca artística. Algunes de les seves obres més inspiradores per aquesta recerca són: La vida i la mort, el beso.

Egon Schiele (1890 - 1918) va ser pintor austríac expressionista. El deixeble i company principal de Gustav Klimt, el referent principal que he mencionat anteriorment. Les seves obres es caracteritzen per una expressió una mica més crua i emotiva del cos humà, habitualment de mirades inquietants i amb un rerefons psicològic al darrere. Va abordar temes com la mort i el dolor, aspectes que es relacionen amb el projecte que estic creant.

Em sento molt connectada amb la manera com utilitza el color i la textura, sobretot en els fons. També m'agrada com destaca amb tons càlids parts del rostre com les galtes, el nas o els llavis, creant contrastos subtils però molt expressius. Aquesta sensibilitat cromàtica ha tingut un impacte directe en la meua col·lecció. A més, Schiele m'ha inspirat a fer de les mans un element central en algunes de les meves obres: per a mi, les mans simbolitzen suport, presència i ajuda, tot allò que vull transmetre des de l'empatia i l'acompanyament en moments de dol.

Figura 40. Egon Schiele
De Omhelzing (El abrazo)
Oli sobre llenç
100 x 170 cm
1917

Antoni Gaudí (1852–1926), l'emblemàtic arquitecte català del modernisme, ha estat per a mi una font d'inspiració no només per la seva impactant arquitectura, sinó per la seva manera d'entendre i utilitzar els materials com a vehicles d'expressió emocional. La seva relació amb la pedra m'ha impactat profundament; un material que pot semblar dur, però que, en les mans de Gaudí, es transforma en formes orgàniques, sensibles i plenes de simbolisme. Formes dures que poden arribar a veure's delicades. I aquest és l'efecte que he volgut adoptar pel meu projecte. Aquesta manera de tractar la pedra m'ha portat a reflexionar sobre la fragilitat i la resistència, dos conceptes que ressonen molt en l'experiència dels supervivents del suïcidi. En la meua obra dedicada a ells, he creat una composició de figures múltiples que, com les formes de Gaudí, se sostenen i es recolzen mútuament, generant una sensació de comunitat i suport. Aquesta agrupació de cossos transmet una estructura emocional que, com la pedra, pot semblar rígida, però en realitat és viva, càlida i capaç de protegir. Aquest efecte l'he aplicat a la tela que suposadament abraça a tothom. Gaudí m'ha ajudat a comprendre com la forma i el material poden comunicar resistència simbòlica, suport mutu i espiritualitat compartida, valors que he intentat reflectir en la meua proposta artística.

Figura 41. Antoni Gaudí
El Parc Güell
 Ceràmica vidriada de color blau sobre pedra
 1926

A més de la matèria, també m'he deixat influir per les formes orgàniques i els contrastos de colors que Antoni Gaudí utilitzava en les seves obres. La seva manera de construir amb corbes, volums fluides i composicions naturals m'ha ajudat a veure el conjunt pictòric amb una perspectiva més emocional i simbòlica. Pel que fa al color, m'ha captivat especialment la seva paleta de tons freds, que, des del meu punt de vista, predomina en moltes de les seves creacions i em permet connectar amb la part més complexa i difícil del dol, aquella que sovint es viu en silenci. A diferència de la inspiració que he trobat en Egon Schiele —on m'atrauen més els tons càlids i la intensitat expressiva dels rostres—, amb Gaudí he descobert una sensibilitat més continguda, introspectiva i profunda, gràcies a aquesta atmosfera freda i subtil. Cada un d'aquests artistes juga amb les seves paletes de manera única, i aquesta diversitat m'ha enriquit en la construcció visual del meu projecte.

Roberto Ferri (1978) és un artista contemporani italià que s'inspira en la tradició barroca, alhora que s'orienta cap a les inquietuds existencials del món actual. Influenciat per mestres com Caravaggio, Bouguereau i Ingres, Ferri crea pintures figuratives que combinen un virtuosisme tècnic excepcional amb una profunda càrrega simbòlica i espiritual. Les seves figures, sovint nues, surten d'espais indefinits plens de tensió emocional, evocant temes com el dolor, el desig, la redempció, la caiguda i la transcendència. Oli sobre tela, amb un acabat molt refinat, gairebé fotogràfic, en la línia dels grans mestres del segle XVII-XIX. Fa un ús intens de contrastos entre llum i ombra, i una paleta dramàtica i misteriosa. Ferri transforma el cos humà en un vehicle d'expressió corporal. Les seves obres, tan inquietants, ressonen amb l'experiència del silenci interior, la pèrdua i la recerca de sentit. Sincerament, crec que aquest referent és el que més s'acosta a la figuració humana que aspiro a poder pintar algun dia, un mestre de la pintura a l'oli.

Figura 42. Roberto Ferri
The black wing (L'ala negra)
Oli sobre llenç
? x ? cm
2020

Joseph Mallord William Turner (1775–1851) va ser un pintor anglès dels segles XVIII i XIX, reconegut com un dels grans mestres del Romanticisme. Les seves obres destaquen per la profunda exploració de la llum, el color i l'atmosfera, elements que utilitzava per transmetre emocions intenses combinades d'estats d'ànim que oscil·len entre la bellesa i la incertesa. Turner és famós per la seva habilitat d'evocar paisatges i escenes naturals on la boira, el fum, la pluja o la llum es fonen en un complex suggerent joc de formes i colors. Els seus fons sovint són difusos, gairebé abstractes, creant una sensació d'indefinió amb misteri que reflecteix la fragilitat en la complexitat de l'experiència humana. Considero que en l'obra del dol que he creat per aquest projecte es pot percebre que he procurat aplicat aquest efecte. L'enfocament pictòric d'espais plens d'incertesa és un dels factors més característics del meu projecte, ja que ajuda a representar visualment el silenci i les emocions difícils d'expressar que envolten temes que tracto en el recorregut d'aquest estudi. Els fons de Turner no són només escenaris, sinó que es converteixen en espais impactants on es despleguen processos emocionals i espirituals. Tot i que potser és més difícil trobar relació entre les meves obres i aquest artista, em sento molt reflectida en la manera en com treballa el fons a través de la pintura.

Figura 43. William Turner
Landscape with Walton Bridges
(Paisatge amb els ponts de Walton)
Oli sobre llenç
118 x 88 cm
1845

Svetlana Tiourina (1964) és una artista russa que ha trobat la seva llar a Amsterdam, on destaca per les seves pintures figuratives orgàniques i una profunda càrrega emocional a través de la vegetació. La seva obra s'endinsa en la dimensió interior de l'ésser humà, amb un enfocament especial en la figura femenina. Utilitzant tècnica d'oli sobre tela, Tiourina crea figures humanes que es fonen amb elements naturals, especialment flors, que simbolitzen la fragilitat, el renaixement i la connexió amb el cicle de la vida. Aquesta fusió entre el cos i la natura no només ressalta la bellesa i vulnerabilitat dels seus personatges, sinó que també suggereix un diàleg constant entre la vida interior i el món exterior, entre el cos i l'esperit. Aquest enfocament és especialment rellevant pel meu TFG. Tiourina il·lustra com la figura humana pot esdevenir un espai de contemplació, on la fragilitat i la força conviuen en un delicat equilibri. Puc coincidir molt amb ella perquè gairebé totes les seves reconegudes obres tracten la fusió entre l'anatomia humana i la flora, i ho fusiona. Les flors, com a metàfora visual, evocuen la possibilitat d'un creixement renovador, fins i tot després del dolor o la pèrdua, oferint una esperança.

Figura 44. Svetlana Tiourina
The Longing for Lost Femininity (L'enyorança de la feminitat perduda)
Oli sobre llenç
60 x 80 cm
2004

Mikhaïl Zablodski, (1988) a diferència dels artistes que he mencionat fins ara, Mikhaïl Zablodski no és tan reconegut internacionalment, però hi ha hagut obres d'ell que m'han acompanyat en el meu procés pictòric i m'agradaria mencionar-les. És un artista contemporani d'origen ucraïnès que ha captat l'atenció amb les seves pintures figuratives, plenes d'estètica dramàtica. La seva obra fusiona elements realistes amb atmosferes oníriques i espirituals, sovint presentant figures humanes en moments de vulnerabilitat. Visualment, destaca per l'ús intens de contrastos entre llum i ombra, així com per una paleta fosca i misteriosa que realça l'emoció de les seves escenes. La paleta fosca i l'ús de la difuminació en la figura realista em sembla captivador. Les formes serenes enfonsades en pintura transmeten un pensament de calma inquietant que també m'agradaria aconseguir. Zablodski transforma la figura humana en un mitjà de contemplació i expressió existencial.

Figura 45. Mikhaïl Zablodski

La fàtiga

Oli sobre llenç

100 x 80 cm

2022

Figura 46. Alba Moreno Rovira
El Corralito
Imatge sala Terrassa
2025

Sara Alastuey és psicòloga, antropòloga i especialista en treball amb persones joves. Forma part de l'associació DSAS – Después del Suïcidi, on acompanya grups de suport en el procés de dol. Va crear un projecte artístic sonor que va ser exposat a la Comunitat de Creació Artística de Terrassa, “El Corralito”. Aquesta obra està composta per àudios que narren experiències personals relacionades amb el dol. Molts dels col·laboradors i col·laboradores són persones que també han viscut la pèrdua d'un ésser estimat per suïcidi.

10. BIBLIOGRAFÍA

Llibres:

Neimeyer, R. A. (2002). Aprender de la pérdida. Una guía para afrontar el duelo.

Gómez, A. (2020). Contra el silencio: Un viaje por las etapas del duelo después del suicidio.

Helena, S.G. (2022). Ni muses ni sumisas: la història del arte banjo la mirada de las mujeres.

Guía para familiares en duelo por suicidio. Supervivientes (BVCM020325) (2010).

Payás Puigarnau, A. (2010). Después del suicidio: Un camino a través del duelo.

Jordan, J. R., & Baugher, B. (2012). El suicidio y el duelo: Una guía para sobrevivir a la pérdida de un ser querido por suicidio.

Shields, C., Kavanagh, M., & Russo, K. (2017). A Qualitative Systematic Review of the Bereavement Process Following Suicide.

Suicide Postvention Service Models and Guidelines 2014–2019: A Systematic Review (2019).

Conferències:

Alcon in action: Hay futuro si nos miramos con amor. (2025). Prevenció del suïcidi.

National Suicide Prevention Conference (UK). (2025, 23 d'abril; online).

LOGIC 1-800-273-8255 (2017). Prevenció de suïcidi amb Alessia Cara.

Vídeos i recursos audiovisuals:

Campaña de Salud Mental #NiSilencioNiTabú (2019).

Ciencia en Todo: Prevención del suicidio (2020).

Norwich y el Día Mundial de la Salud Mental (2024).

Audio del dol. [En línia]: https://drive.google.com/file/d/1M7MfKhZo-qPhe_m4qKeQ1XquyLPmyuPB/view?usp=sharing (2025).

Pel·lícules:

Captain Fantastic (2016) – Capità Fantàstic.

A Man Called Otto (2022) – Un home anomenat Otto.

A Star Is Born (2018) – Ha nascut una estrella.

A Monster Calls (2016) – Un monstre em ve a veure.

Dead Poets Society (1989) – El club dels poetes morts.

The Hours (2002) – Les hores.

The Perks of Being a Wallflower (2012) – Els avantatges de ser un marginat.

A Silent Voice (anime) (2016) – Una veu silenciosa.

The Glass Castle (2017) – El castell de vidre.

Veronika Decides to Die (2009) – Verònica decideix morir.

11. RELACIÓ D'IMATGES

- Figura 1. Alba Moreno Rovira, Equilibri, acrílic sobre llenç, 40 × 30 cm, 2020. Pàgina 15.
- Figura 2. Alba Moreno Rovira, Genis, oli sobre llenç, 90 × 70 cm, 2024. Pàgina 17.
- Figura 3. Alba Moreno Rovira, Elles (Paula), oli sobre llenç, 80 × 80 cm, 2023. Pàgina 18.
- Figura 4. Alba Moreno Rovira, Elles (Sandra), oli sobre llenç, 80 × 80 cm, 2023. Pàgina 19.
- Figura 5. Alba Moreno Rovira, Raíces de pétalos, il·lustració digital, 2024. Pàgina 20.
- Figura 6. Alba Moreno Rovira, Raíces de pétalos, fotografia, 2024. Pàgina 20.
- Figura 7. Alba Moreno Rovira, Raíces de pétalos, il·lustració digital, 2024. Pàgina 20.
- Figura 8. Alba Moreno Rovira, Raíces de pétalos, il·lustració digital, 2024. Pàgina 21.
- Figura 9. Alba Moreno Rovira, El record, oli sobre llenç, 2025. Pàgines 22 i 23.
- Figures 10, 11 i 12. Alba Moreno Rovira, Estadístiques de l'Institut Nacional d'Estadística (INE) a Espanya i arreu. 2022.
- Figura 13. Alba Moreno Rovira, Supervivents, oli sobre llenç, 2025. Pàgina 27.
- Figura 14. Alba Moreno Rovira, Cuida't, oli sobre llenç, 2025. Pàgina 28.
- Figura 15. Alba Moreno Rovira, fotografia del procés, 2025. Pàgina 29.
- Figura 16. Alba Moreno Rovira, Supervivents, oli sobre llenç, 2025. Pàgina 29.
- Figura 17. Alba Moreno Rovira, collage fotogràfic, 2025. Pàgina 30.
- Figura 18. Alba Moreno Rovira, suport fotogràfic estudi cos, 2025. Pàgina 30.
- Figura 19. Alba Moreno Rovira, Cuídate Dance World Cup, 2025. Pàgina 30.
- Figures 20–25. Alba Moreno Rovira, conjunt d'esbossos a oli, llapis, aquarel·la i pa d'or, 2025. Pàgina 31.
- Figura 26. Alba Moreno Rovira, fotografia de pintures, 2025. Pàgina 32.
- Figura 27. Alba Moreno Rovira, paleta d'olis, 2025. Pàgina 32.
- Figura 28. Alba Moreno Rovira, fotografia de pa de coure, plata i or, 2025. Pàgina 33.
- Figura 29. Alba Moreno Rovira, Supervivents, oli sobre llenç, 2025. Pàgina 33.

- Figura 30. Alba Moreno Rovira, taller de pintura, 2025. Pàgina 34.
- Figura 31. Alba Moreno Rovira, Sala Miró I, Facultat de Belles Arts, 2025. Pàgina 34.
- Figura 32. Alba Moreno Rovira, Sala Miró II, Facultat de Belles Arts, 2025. Pàgina 35.
- Figura 33. Alba Moreno Rovira, La pèrdua, oli sobre tela, 116 × 89 cm, 2025. Pàgina 37.
- Figura 34. Alba Moreno Rovira, Esquerdes, oli sobre llenç, 146 × 114 cm, 2025. Pàgina 41.
- Figura 35. Alba Moreno Rovira, Supervivents, oli sobre llenç, 146 × 114 cm, 2025. Pàgina 43.
- Figura 36. Alba Moreno Rovira, Cuida't (Cuídate), oli sobre llenç, 146 × 114 cm, 2025. Pàgina 45.
- Figura 37. Alba Moreno Rovira, El record, oli sobre llenç, 116 × 89 cm, 2025. Pàgina 47.
- Figura 38. Alba Moreno Rovira, La Comunitat de Creació Artística El Corralito de Terrassa, 2025. Pàgina 49.
- Figura 39. Gustav Klimt, Tod und Leben (Mort i vida), oli sobre llenç, 198 × 178 cm, 1911. Pàgina 51.
- Figura 40. Egon Schiele, Die Umarmung (L'abraçada), oli sobre llenç, 100 × 170 cm, 1917. Pàgina 52.
- Figura 41. Antoni Gaudí, Parc Güell, ceràmica vidriada de color blau sobre pedra, 1926. Pàgina 53.
- Figura 42. Roberto Ferri, The Black Wing (L'ala negra), oli sobre llenç, ? × ? cm, 2020. Pàgina 54.
- Figura 43. William Turner, Landscape with Walton Bridges (Paisatge amb els ponts de Walton), oli sobre llenç, 118 × 88 cm, 1845. Pàgina 55.
- Figura 44. Svetlana Tiourina, The Longing for Lost Femininity (L'enyorança de la feminitat perduda), oli sobre llenç, 60 × 80 cm, 2004. Pàgina 56.
- Figura 45. Mikhaïl Zablodski, La fàtiga, oli sobre llenç, 100 × 80 cm, 2022. Pàgina 57.
- Figura 46. Alba Moreno Rovira, El Corralito, imatge de la sala a Terrassa, 2025. Pàgina 58.
- Figura 47. DSAS – Después del Suicidio Asociación de Supervivientes. Pàgina 66.

12. ANNEXOS

ANNEX 1: Prevenció i com detectar-ho

10 de setembre dia mundial de la prevenció del suïcidi.

El suïcidi es pot prevenir i és necessari. No estem parlant únicament d'evitar una mort, sinó de construir un entorn on la calma i l'amor treballin agafats de la mà. Això implica accions per part de la sanitat, l'educació, la societat i les xarxes.

1. Prevenció en la sanitat

- Facilitar l'accés a la salut mental pública.
- Formar professional sanitària per detectar senyals d'alarma i saber com actuar.
- Crear protocols d'actuació davant intents o ideacions suïcides.

2. Prevenció en l'educació

- Introduir l'educació emocional i la gestió del patiment a les escoles.
- Formar el professorat per detectar situacions bàsiques de risc en infants i adolescents.
- Crear espais segurs on els/les alumnes puguin parlar sense por i sense tabús.

3. Prevenció social i comunitària

- Potenciar les xarxes de suport entre veïns.
- Lluitar contra l'estigma de la salut mental amb campanyes públiques.

4. Prevenció en mitjans de comunicació/ xarxes socials.

- Difondre recursos d'ajuda i esperança.
- Informar sobre la responsabilitat i l'empatia.

5. Suport a persones de risc

- Acompanyant terapèutic i seguiment personalitzat.
- Grups de suport per a persones d'ideació suïcida i supervivents.
- Atenció 24 hores 024 (telèfon d'atenció a la conducta suïcida a Espanya).

La prevenció efectiva no ha de recaure únicament en l'individu afectat. Cal una societat que intenti entendre el patiment, que escolti, no jutjar i que s'apliquen recursos per viure amb dignitat. Ho dic com si fos fàcil, no ho és, però tampoc és impossible procurar salvar vides.

COM DETECTAR-HO:

SENYALS VERBALS

Verbalitzacions negatives sobre un mateix o sobre la seva vida

- “No serveixo per a res”.
- “Aquesta vida és una merda”.
- “Estaríeu millor sense mi”
- “Estic cansat/cansada de lluitar”.
- Verbalitzacions relacionades amb l’acte suïcida o la mort
- “M’agradaria desaparèixer”, “Vull descansar”.
- “No vull continuar vivint”.
- “Ningú m’estima i prefereixo morir”.
- “Ja sé com desaparèixer”.

SENYALS NO VERBALS

- Més irritabilitat, augment del consum d’alcohol...
- Més calma i tranquil·litat després d’un estat d’agitació
- Aparició de lesions recents al cos
- Regal d’objectes molt personals i preuats

ANNEX 2: Associacions

DSAS_Catalunya

Personalment, m'atreveixo a dir que aquesta associació m'ha servit de motor per seguir endavant i afrontar el meu dol des d'un altre perspectiva. Ofereixen grups d'ajuda, atenció psicològica especialitzada en el tema, formacions i acompanyament sincer als familiars.

És un espai segur on ajuden des del cor i l'empatia. La majoria de gent partidària d'aquesta associació són supervivents i seria fantàstic que arribes a més gent abans que caiguin en aquesta etiqueta.

Treballen des de l'amor i ajuden des de la experiència. Considero que és un espai molt segur, molt enriquidor i ajuda a fer que les coses siguin una mica més fàcils.

Recaptació Alcon:

Alcon és una empresa que es dedica a la cura de la salut visual. Treballen més de 20.000 persones a escala global. El 10 d'abril se celebra el dia internacional de la solidaritat en aquesta organització.

El mes de novembre, l'empresa pregunta a cada país alguna proposta sense ànim de lucre. El meu pare va suggerir DSAS i finalment va ser la proposta seleccionada. L'acció que es va fer és 1 formació per tots els col·laboradors per generar consciència dels tabús que existeixen en relació amb el voltant del suïcidi. Paral·lelament a través de voluntaris es van posar 2 punts d'informació en reconegudes clíniques oftalmològiques. On es mostra la tasca. Finalment, Alcon va aconseguir fer una aportació econòmica a l'associació DSAS.

DSAS Después del Suicidio
Asociación de Supervivientes
Entidad Declarada de Utilidad Pública

ANNEX 3: Ajudes telefòniques

061 Crisis suïcida

900 92 55 55 Prevenció Suïcidio

112 Emergències

024 Prevenció Suïcidio

Chat de joves: WhatsApp 679 333 363

No estàs sol/a.

EL TRAÇ DE L'ABSÈNCIA

ALBA MORENO

UNIVERSITAT DE
BARCELONA